

ปกิณกะ

กรอบวิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายในการสร้างเสริมสุขภาพด้วยแนวคิดสບข.โมเดล (PBRI Model) เชิงบูรณาการกับพันธกิจอุดมศึกษาสู่ชุมชนสุขภาวะ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก Conceptual Framework of Health Policy for Health Promotion with PBRI Model by Integrating with Higher Education Missions into Healthy Communities, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute

กมลรัตน์ เทอร์เนอร์, ศุภกิจ เจริญสุข, พิศิษฐ์ พลชนะ, พรฤดี นิธิรัตน์, จุฬารัตน์ หัวหาญ

คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

Kamolrat Turner, Sujjai Charoensuk, Pisit Polthana, Pornruedee Nitirat, Chularat Howharn

Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute

โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง หรือ Non-communicable disease (NCD) เป็นโรคที่เกิดจากการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม กลุ่มโรคนี้ประกอบไปด้วย เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง อ้วน โรคหัวใจและหลอดเลือด หลอดลมโป่งพอง มะเร็ง เป็นต้น ทั้งนี้สถานการณ์โรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยพบความชุกของโรคเบาหวานในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป เท่ากับร้อยละ 8.9 ในปี 2557 เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.9 ในปี 2559 ส่วนความชุกของโรคความดันโลหิตสูงเท่ากับ 24.7 ในปี 2557 เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 21.4 ในปี 2552 (Division of Non-Communicable Disease, 2021) นอกจากนี้ยังพบว่าอัตราการตายของประชากรไทยด้วยสาเหตุจากเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจขาดเลือด หลอดเลือดสมอง และทางเดินหายใจอุดกั้นเรื้อรัง ในปี 2563 เท่ากับ 124.659 ต่อ 100,000 ประชากร เพิ่มขึ้นจาก 114.100 ต่อ 100,000 ประชากร ในปี 2559 จากสถานการณ์โรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่มีแนวโน้มของการเพิ่มจำนวนประชากรที่มีภาวะโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และมีแนวโน้มเพิ่มความเสี่ยงและภาวะแทรกซ้อน

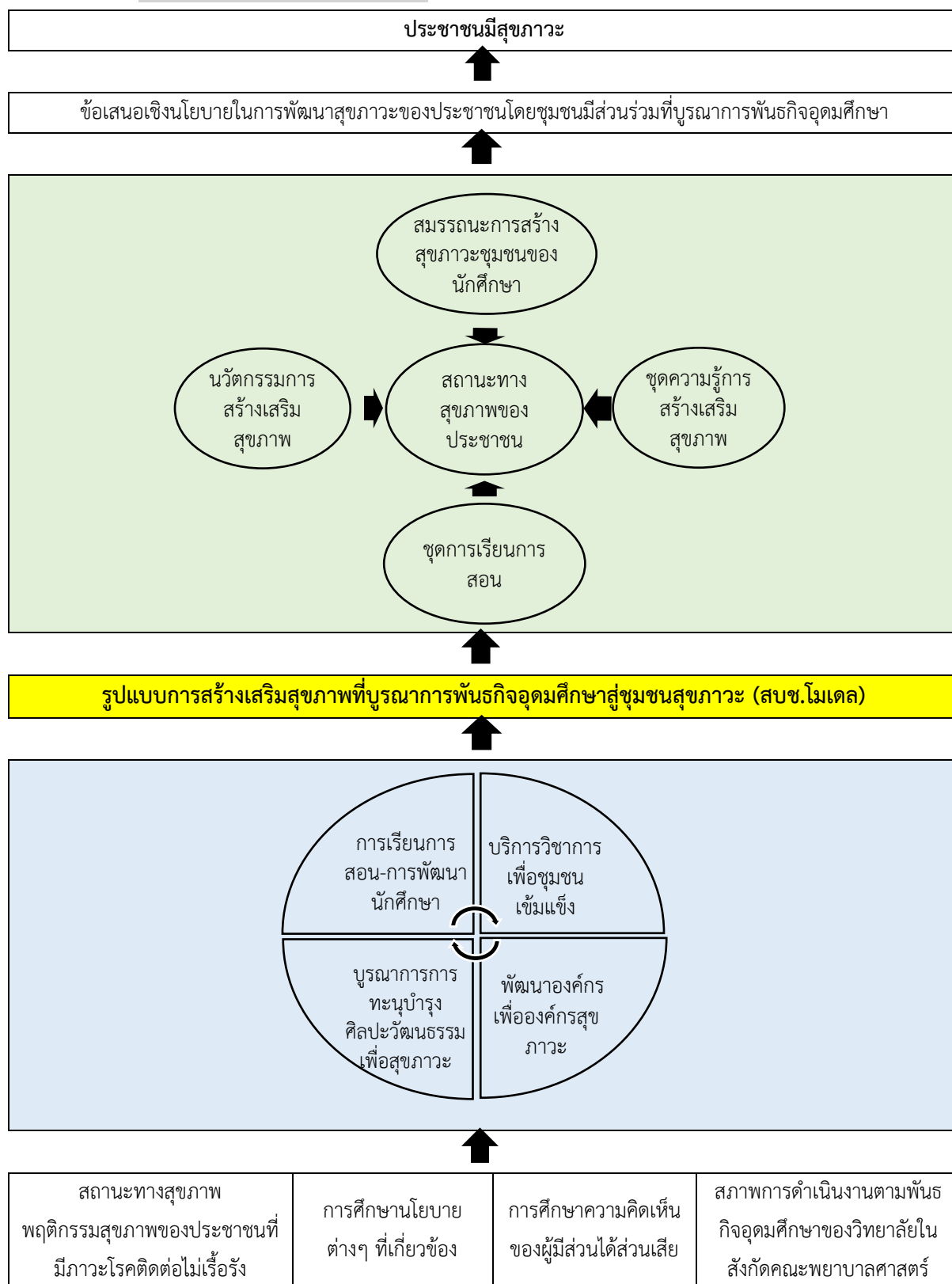
สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย มี 3 คณะ ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสาธารณสุขและสหเวชศาสตร์ และคณะแพทยศาสตร์ มีวิทยาลัยในสังกัดของทั้ง 3 คณะ ที่กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย มีพันธกิจหลักในการผลิตและพัฒนากำลังคนตามความต้องการของกระทรวงสาธารณสุข รวมถึงการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านสุขภาพเพื่อพัฒนาสุขภาพของชุมชนและสังคม ได้เห็นความสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนในการดำเนินการเพื่อการสร้างสุขภาพชุมชนโดยการสร้างองค์ความรู้และให้บริการส่งเสริมสุขภาพ ประชาชนเพื่อควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังซึ่งเป็นภาระโรคที่สำคัญของประเทศ โดยทำการออกแบบโครงการที่ใช้อยู่ของสถาบันที่มีวิทยาลัยในสังกัดกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย และมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเสมือนครอบครัวกับชุมชน เป็นโครงการที่ใช้ “สບข.โมเดล” เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการสร้างสุขภาพชุมชน นำสู่การออกแบบโครงการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนโดยนํานโยบาย ปิงปองจราจรชีวิต 7 สี มาเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินงานเฝ้าระวังควบคุมโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง โดยใช้หลักการคัดกรองผู้ป่วยควบคู่กับกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลากร และสร้างความตระหนักรายบุคคล โดยกำหนดมาตรการสร้างสุขภาพด้วยกิจกรรม 3 อ. (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์) และ 3 ล (ลดเหล้า ลดบุหรี่ ลดอ้วน) เพื่อสนับสนุนให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (Thianthavorn & Chitang, 2022) ดังภาพ

ภาพที่ 1 กระบวนการดำเนินงานของ สบช Model 2022 (ที่มา: Thianthavorn & Chitiang, 2022, p. 243)

พระราชบัญญัติสถาบันพระบรมราชชนก พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดให้มีสถานะเป็นอุดมศึกษาเฉพาะทางด้าน วิทยาศาสตร์สุขภาพ ทำให้วิทยาลัยพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนกซึ่งมีหน้าที่หลักในการ ผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ ส่งเสริมให้เกิดโอกาสและความเสมอภาคทาง การศึกษาตามความต้องการของชุมชนนั้นมีคตวามเป็นอิสระและเสรีภาพทางวิชาการ ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้ง ด้านผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพ และการพัฒนาองค์กร (Sarakshetrin, Malai, Songwatthanayuth, Kunlake, 2020) จากการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญของการมีพระราชบัญญัติ ยกกระดับเป็นมหาวิทยาลัย มีคณะพยาบาล ศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก เพิ่มความเข้มแข็งในการดำเนินการตาม พันธกิจของอุดมศึกษา โดยดำเนินการด้านการผลิตบัณฑิตตามหลักสูตรพยาบาลศาสตร์เป็นหลัก ทุกหลักสูตรได้ผ่าน การรับรองจากสภาการพยาบาล พร้อมกำหนดอัตลักษณ์บัณฑิตที่สำคัญคือ มีสมรรถนะด้านการจัดการสุขภาวะ ชุมชน นอกจากนั้นยังมีการดำเนินการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสุขภาพโดยมีระยะเวลาของหลักสูตรตั้งแต่ 2 วัน จนถึง 4 เดือน เป็นหลักสูตรการพัฒนาทั้งทางด้านวิชาชีพ และ ด้านการบริหาร

พันธกิจที่สำคัญประการหนึ่งของคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก คือ ดำเนินการวิจัยที่สามารถนำผลไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพของประชาชน จากนโยบายการขับเคลื่อนการสร้างสุขภาวะชุมชนของสถาบันพระบรมราชชนก นำสู่การดำเนินการขับเคลื่อนสุขภาวะชุมชนด้วยแนวคิด สบช โมเดล 2022 ในระดับคณะ ที่ถ่ายทอดนโยบายสู่การดำเนินการในทุกวิทยาลัยพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ เพื่อให้การดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน เกิดประโยชน์ต่อการสรุปผลการดำเนินงาน คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก จึงได้จัดทำกรอบกระบวนการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ ผลกระทบ และข้อเสนอเชิงนโยบายในการสร้างเสริมสุขภาพด้วยแนวคิดเผื่อระวัง ควบคุม ป้องกัน ที่บูรณาการพันธกิจอุดมศึกษาสู่ชุมชนสุขภาวะ ของคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก นำเสนอได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบกระบวนการวิจัย

จากกรอบกระบวนการวิจัยดังภาพที่นำเสนอ ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการวิจัยว่าเพื่อพัฒนา รูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพที่บูรณาการพันธกิจอุดมศึกษาสู่ชุมชนสุขภาพ โดยรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพ ดังกล่าวจะเป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นตามพันธกิจของอุดมศึกษาได้แก่ การเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษา การ บริการวิชาการเพื่อชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาองค์กรสุขภาพ และการบูรณาการการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อสุขภาพ โดยคาดว่าผลจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นดังกล่าว จะเกิดชุดความรู้ด้านการเรียนการสอนด้านการสร้างเสริม สุขภาพ ที่ส่งผลให้นักศึกษาเกิดสมรรถนะการสร้างสุขภาพชุมชน และมีการผลิตนวัตกรรมการสร้างเสริมสุขภาพที่ นำไปใช้ในการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพะ นำสู่วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 คือเพื่อ ศึกษาผลของรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพที่บูรณาการพันธกิจอุดมศึกษาสู่ชุมชนสุขภาพ ซึ่งสถานะทางสุขภาพของ ประชาชน จะเป็นผลลัพธ์หลักและสำคัญในการศึกษา จากข้อค้นพบดังกล่าวนำไปสู่วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ พัฒนา ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาสุขภาพะของประชาชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ในส่วนของระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย ได้มีวางแผนการดำเนินการวิจัยระหว่างปี พ.ศ.2565-2568 โดย ในปี 2565 ซึ่งเป็นระยะเตรียมการ (Preparation phase) จะเป็นการศึกษาสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง การศึกษาความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปสู่การวิจัยในระบะการออกแบบ (Iterative design phase) ที่วางแผนดำเนินการในปี พ.ศ.2566 และมีการออกแบบให้มีการพัฒนาร่างรูปแบบการสร้างเสริม สุขภาพฯ นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปทดลองใช้ และนำผลมาปรับปรุง ก่อนนำไปสู่การทดลองใช้จริงปี พ.ศ.2567 ที่เป็นระยะพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพฯ และประเมินผล (Iterative development phase) ต่อเนื่องสู่ ระยะจัดทำรูปแบบ (Model development phase) โดยออกแบบการวิจัยแบบวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis, Meta-synthesis) และนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาสุขภาพะของประชาชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมในปี พ.ศ. 2568

References

- Division of None Communicable Disease. (2021). Manual for Management of NCD Clinic Plus & Online. Bangkok: Aksorn Graphic and Design Publishing Limited.
- Sarakshetrin A., Malai C., Songwatthanayuth P., Kunlake S. (2020). Nursing college among production and development of primary health personnel: In the transition era. *Rajawadee Journal*; 10(2): 80-92. (In Thai).
- Thianthavorn V., & Chitiang N. (2022). Roles of Operations in the Production of Graduates in Health Sciences in the Next Decade of Praboromarajchanok Institute. *Thai J Pub H Scie*; 5(1): 216-226. (In Thai).